

Planowanie ścieżki rozwoju zawodowego ucznia *„Ku przyszłości”*

Wobec wielu problemów młodzieży związanych z wyborami edukacyjno-zawodowymi oraz przejmowaniem odpowiedzialności za kształt własnych decyzji zawodowych konieczne stało się uruchomienie w systemie oświaty wsparcia psychologiczno-pedagogicznego adresowanego do uczniów szkół podstawowych i szkół ponadgimnazjalnych, polegającego m.in. na budowaniu i poszerzaniu swoich kompetencji w obszarach zawodowych¹.

Jednym z ogniw tego wsparcia stał się szkolny doradca zawodowy, który stymuluje wybory edukacyjno-zawodowe młodych ludzi. Jego systematyczna, długofalowa i zamierzona działalność umożliwia uczniom podejmowanie racjonalnych decyzji edukacyjno-zawodowych.

Doradca zawodowy jednocześnie pełni funkcję w procesie doradczym polegającą na udzielaniu pomocy w formie grupowych i indywidualnych porad zawodowych dla młodzieży uczącej się. Dotyczy ona głównie wyboru zawodu, określenia kierunku kształcenia i szkolenia, uwzględniając ich możliwości psychofizyczne i sytuację życiową, a także potrzeby rynku pracy oraz możliwości systemu edukacyjnego². Dlatego też obecność doradcy zawodowego w szkole to korzyść zarówno dla uczniów i nauczycieli, jak i rodziców. Uczniowie mają możliwość uzyskania pomocy w wyborze szkoły i zawodu, nauczyciele uzyskują wsparcie w prowadzeniu zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego, a rodzice otrzymują informacje o zawodach, predyspozycjach, zainteresowaniach ważnych przy planowaniu kariery zawodowej ich dzieci.

Zadania te polegają głównie na rozwijaniu kreatywności u młodzieży, poprzez odkrywanie, praktykę, swobodną pracę indywidualną, swobodne decydowanie o współdziałaniu

¹ D. Piróg, *Zamek. Rozpoznawanie predyspozycji zawodowych. Materiały metodyczno-informacyjne i narzędzia dla nauczycieli, doradców zawodowych, psychologów, pedagogów i rodziców. Przewodnik dla nauczycieli*, Warszawa 2015, s. 8.

² E. Drogosz-Zabłocka, A. Łukasiewicz, A. Paszkowska-Rogacz, *Szkolny Doradca Zawodowy*, Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2003, s. 8-9.

i wzajemnej pomocy oraz samokontrolę³. Pomagają one w dużym stopniu w przygotowaniu młodego pokolenia do zmian zachodzących w społeczeństwie⁴. Ułatwiają zaplanowanie pracy związanej z orientacją i poradnictwem zawodowym⁵.

Zatem istnieje potrzeba, a wręcz konieczność realizowania usystematyzowanych działań z zakresu poradnictwa zawodowego, realizowanego przez szkolnego doradcę zawodowego we współpracy z nauczycielami, wychowawcami, rodzicami i doradcami zatrudnionymi, m.in. w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Szczególnie ważne są one na etapie szkół podstawowych i gimnazjalnych.

Integralną część Planu Wychowawczego Szkoły, obejmującego działania w kierunku przygotowania uczniów do trafnego i świadomego wyboru szkoły ponadgimnazjalnej i zawodu stanowi **Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego w Szkole** (ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru szkoły i zawodu). Jest on jednym z najważniejszych celów wychowawczych, przygotowujących młodzież do wyborów edukacyjno-zawodowych. Program WSDZ zawiera:

- a. Ogólną charakterystykę Wewnątrzszkolnego Doradztwa Zawodowego z wyszczególnieniem podstawowych pojęć, podstawowych przepisów prawa polskiego i unijnego dotyczących poradnictwa zawodowego.
- b. Osoby odpowiedzialne za realizację WSDZ w szkole, osoby współuczestniczące.
- c. Działania szkolnego doradcy zawodowego, jego obszary zadaniowe, cele i zadania.
- d. Określenie korzyści wynikających z działalności, czas i miejsce pracy, kwalifikacje.
- e. Plan pracy szkolnego doradcy zawodowego realizowany w ramach WSDZ na dany rok szkolny.

W ramach realizowanego programu udzielana jest pomoc polegająca głównie na:

- a. Poznaniu siebie i własnych predyspozycji zawodowych.
- b. Zasad rządzących rynkiem pracy, uzyskanie informacji o lokalnym rynku pracy.
- c. Zaplanowanie własnej kariery zawodowej.

Ważna jest również współpraca z rodzicami. Dotyczy ona głównie wspierania rodziców

³ K. Wereszczyńska, *Wychowanie obywatelskie edukacją do aktywności społecznej gimnazjalistów*, [w:] *Pedagogika kreatywna wyzwaniem edukacji XXI wieku*, red. E. Smak, K. Włoch, Uniwersytet Opolski 2010, s. 236.

⁴ A. Krzeszowska-Gwóźdź, *Rola szkolnego doradcy zawodowego w procesie kształtowania kariery zawodowej uczniów*, [w:] *Zawód. Praca. Kariera. Wybrane aspekty szkolnego systemu doradztwa zawodowego wobec wyzwań europejskiego rynku pracy*, red. S. Solecki, A. Grzesik, Przemyśl 2005, s. 46-47.

⁵ M. Balcerek, *Kierunki rozwoju praw dziecka, kształcenia socjalnego i pedagogiki specjalnej po II wojnie światowej*, [w:] *Dzieje szkolnictwa i pedagogiki specjalnej*, red. S. Mauersberg, PWN, Warszawa 1990, s. 261.

w działaniach doradczych poprzez organizowanie spotkań szkoleniowo-informacyjnych, udostępnianie informacji i materiałów do pracy z uczniami⁶. W klasie siódmej szkoły podstawowej odbywają się zajęcia psychoedukacyjne (np. prelekcje, warsztaty, mediacje i inne formy pracy prowadzone przez doradcę zawodowego, psychologa, pedagoga szkolnego). Rodzice jako przedstawiciele różnych zawodów włączani są do działań informacyjnych szkoły. W klasie ósmej szkoły podstawowej rodzice poznają aktualną i pełną ofertę edukacyjną szkolnictwa ponadgimnazjalnego (zasadnicze szkoły zawodowe (szkoły branżowe), technika, licea ogólnokształcące). Nauczyciele i doradcy zawodowi prowadzą indywidualną pracę z rodzicami uczniów, którzy mają problemy zdrowotne, emocjonalne, intelektualne, rodzinne, itp.

Tak realizowane poradnictwo zawodowe na terenie szkół przynosi korzyści polegające na racjonalnym zaplanowaniu przez uczniów indywidualnej ścieżki kariery, uświadomieniu uczniom możliwości wprowadzenia zmian w zaplanowanej ścieżce zawodowej, zapobieganiu niepowodzeniom szkolnym, zniechęceniu, porzuceniu szkoły, pomocy we wkraczaniu i poruszaniu się po rynku pracy⁷. Korzyści z prowadzonego doradztwa dotyczą również kształtowania postaw i zachowań uczniów, przygotowania uczniów do aktywnego poszukiwania drogi edukacyjnej i zawodowej, rozwijania umiejętności planowania przyszłości zawodowej, sztuki komunikowania się oraz zdobywania wiedzy z obszaru znajomości zawodów. Dają one możliwość:

- a. Racjonalnego zaplanowania przez uczniów indywidualnej ścieżki kariery.
- b. Uświadomienia uczniom możliwości wprowadzenia zmian w zaplanowanej ścieżce zawodowej.
- c. Zapobiegania niepowodzeniom szkolnym, zniechęceniu, porzuceniu szkoły, pomocy we wkraczaniu i poruszaniu się po rynku pracy.
- d. Kształtowania postaw i zachowań uczniów.
- e. Przygotowania uczniów do aktywnego poszukiwania drogi edukacyjnej i zawodowej, rozwijanie umiejętności planowania przyszłości zawodowej, sztuki komunikowania się.
- f. Zdobywania wiedzy z obszaru znajomości zawodów.

⁶ Wieczorek G., *Poradnictwo zawodowe w systemie edukacji*, [w:] *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, red. D. Kukła, Warszawa 2011, s. 157.

⁷ A. Pfeiffer, *Doradztwo edukacyjno- zawodowe. Przykładowe rozwiązania*, KOWEŻiU, Warszawa 2014, s. 20–21.

Tak realizowane doradztwo zawodowe stwarza podstawę do dobrze zorganizowanego systemu edukacji szkolnej, który polega m.in. na dostępności ścieżek edukacji ogólnej i zawodowej po ukończeniu edukacji obowiązkowej, umożliwieniu łączenia kursów i jednostek szkoleniowych z różnymi ścieżkami edukacji, dostępności dla wszystkich młodocianych i dorosłych ścieżek edukacyjnych, obejmujących nauczanie z zakresu wiedzy stosowanej i technicznej, doświadczeniem zawodowym⁸.

Wymienione wyżej korzyści płynące z pełnego wdrożenia Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego w szkole tworzą jeszcze jeden ważny element. Następuje wzrost i prestiż szkoły na rynku edukacyjnym jako instytucji dbającej o zwiększenie możliwości znalezienia stałego zatrudnienia przez jej absolwentów, szkoły, która troszczy się o trafność wyborów edukacyjnych i zawodowych swoich uczniów⁹.

Literatura:

1. Balcerek M., *Kierunki rozwoju praw dziecka, kształcenia socjalnego i pedagogiki specjalnej po II wojnie światowej*, [w:] *Dzieje szkolnictwa i pedagogiki specjalnej*, red. S. Mauersberg, PWN, Warszawa 1990.
2. Bańka A., *Rozwój zawodowy a ścieżki tranzycji z systemu edukacyjnego do rynku pracy*, [w:] *Doradztwo karier. Praca zbiorowa*, OHP, Warszawa 2005. Publikacja sfinansowana ze środków Rządowego Programu „Pierwsza praca” w ramach realizacji projektu Mobilnych Centrów Informacji Zawodowej Ochotniczych Hufców Pracy.
3. Drogosz-Zabłocka E., A. Łukasiewicz A., Paszkowska-Rogacz A., *Szkolny Doradca Zawodowy*, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2003.
4. Krzeszowska-Gwóźdź A., *Rola szkolnego doradcy zawodowego w procesie kształtowania kariery zawodowej uczniów*, [w:] *Zawód. Praca. Kariera. Wybrane aspekty szkolnego systemu doradztwa zawodowego wobec wyzwań europejskiego rynku pracy*, red. S. Solecki, A. Grzesik, Przemysł 2005.
5. Łukaszewicz A., *Wewnętrznskolny system doradztwa, czyli przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy w warunkach polskich*, [w:] *ABC Poradnictwa zawodowego w szkole*, red. M. Kotarba, M. Łuczak, KOWEziU, Warszawa 2008.
6. Pfeiffer A., *Doradztwo edukacyjno- zawodowe. Przykładowe rozwiązania*, KOWEziU, Warszawa 2014.
7. Piróg D., *Zamek. Rozpoznawanie predyspozycji zawodowych. Materiały metodyczno-informacyjne i narzędzia dla nauczycieli, doradców zawodowych, psychologów, pedagogów i rodziców. Przewodnik dla nauczycieli*, Warszawa 2015, s. 8.

⁸ A. Bańka, *Rozwój zawodowy a ścieżki tranzycji z systemu edukacyjnego do rynku pracy*, [w:] *Doradztwo karier. Praca zbiorowa*, OHP, Warszawa 2005, s. 28. Publikacja sfinansowana ze środków Rządowego Programu „Pierwsza praca” w ramach realizacji projektu Mobilnych Centrów Informacji Zawodowej Ochotniczych Hufców Pracy.

1. ⁹ A. Łukaszewicz, *Wewnętrznskolny system doradztwa, czyli przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy w warunkach polskich*, [w:] *ABC Poradnictwa zawodowego w szkole*, red. M. Kotarba, M. Łuczak, KOWEziU, Warszawa 2008, s.48.

8. Wereszczyńska K., *Wychowanie obywatelskie edukacją do aktywności społecznej gimnazjalistów*, [w:] *Pedagogika kreatywna wyzwaniem edukacji XXI wieku*, red. E. Smak, K. Włoch, Uniwersytet Opolski 2010.
9. Wieczorek G., *Poradnictwo zawodowe w systemie edukacji*, [w:] *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, red. D. Kukła, Warszawa 2011.

Opracował: dr Witold Pietruk, doradca zawodowy, pedagog
Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Grodkowie